

Małgorzata Trybus

Uniwersytet Rzeszowski

ORCID: 0000-0002-3053-3145

**PROWADZENIE POJAZDU MECHANICZNEGO
W STANIE NIETRZEŻWOŚCI LUB POD WPLYWEM ŚRODKA
ODURZAJĄCEGO – UWAGI O PRZESTĘPSTWIE Z ART. 178A
KODEKSU KARNEGO****Wprowadzenie**

Zagrożenie bezpieczeństwa w komunikacji wiąże się z występowaniem różnego rodzaju negatywnych zjawisk. Wśród nich można wymienić przypadki prowadzenia pojazdu mechanicznego przez osobę będącą w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środków odurzających. Zachowanie takie niewątpliwie wywołuje stan niebezpieczeństwa w ruchu komunikacyjnym. Jednocześnie zwiększa ryzyko zaistnienia poważniejszych ujemnych skutków, chociażby dla życia, zdrowia człowieka czy też jego mienia, stan psychofizyczny kierowców ma bowiem istotny wpływ na prowadzenie pojazdu mechanicznego. Nawet najmniejsze jego zaburzenia mogą ograniczyć sprawność kierującego w zakresie kontroli i poprawności wykonywanych czynności. Zagrożenie dla bezpieczeństwa w komunikacji wzrasta przy zaistnieniu u kierowcy np. upośledzenia narządów zmysłu, utrudnionej koncentracji lub braku właściwej oceny sytuacji. Większość nieprawidłowości psychofizycznych może być wywołana spożyciem alkoholu lub zażyciem środków odurzających. W przypadku kierujących pojazdem mechanicznym w takim stanie zwiększa się ryzyko spowodowania np. katastrofy w ruchu lądowym czy wypadu drogowego. Ze względu na wzrastającą liczbę tego rodzaju działań polski ustawodawca w 2000 r. spenalizował wskazane zachowanie w rozdziale XXI Kodeksu karnego¹.

Celem opracowania jest przede wszystkim przedstawienie określonego w art. 178a k.k. przestępstwa w postaci prowadzenia pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego. Przeprowadzona analiza obejmuje ogólną charakterystykę przedmiotowego przestępstwa, środków

¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. 2020, poz. 1444 ze zm.), dalej: k.k.

reakcji karnej, które mogą być orzekane wobec jego sprawców, a także skalę występowania w Polsce tego rodzaju przestępczości. W trakcie prowadzonych rozważań starano się wykazać, czy opis czynu zabronionego zawarty w art. 178a k.k. został sformułowany w sposób niebudzący wątpliwości interpretacyjnych oraz czy sankcje karne przewidziane za te przestępstwa pozwalają na orzekanie kar adekwatnych do wagi popełnionego czynu. Koniecznością jest również ustalenie, czy przeciwdziałaniu tego rodzaju przestępczości ma służyć zwiększenie represyjności sankcji karnych, czy rozwiązań mających na celu zmniejszenie skali tego społecznego problemu należy szukać poza prawem karnym.

Prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego – art. 178a k.k.

Typy czynów zabronionych określone w art. 178a zostały wprowadzone do k.k. przez art. 1 pkt 7 ustawy z dnia 14 kwietnia 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny². Zmiany te zaczęły obowiązywać od 15 grudnia 2000 r. W ramach tego przepisu w pierwotnej wersji przewidziana została odpowiedzialność za prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym (§ 1 tego artykułu) oraz za prowadzenie w takim stanie innego pojazdu niż mechaniczny na drodze publicznej lub w strefie zamieszkania (§ 2 tego artykułu). Ostatni, trzeci paragraf tego artykułu przewidywał fakultatywne orzeczenie przez sąd w razie skazania za wyżej wymienione przestępstwa środka karnego w postaci podania wyroku do publicznej wiadomości. Artykuł ten w kolejnych latach ulegał modyfikacjom. Jego § 3 został uchylony w 2005 r.³ Kolejna zmiana miała miejsce w 2010 r. i polegała na dodaniu § 4⁴. Na podstawie art. 178a § 4 k.k. odpowiada sprawca czynu określonego w § 1, który był wcześniej prawomocnie skazany za prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego albo za przestępstwo określone w art. 173, 174, 177 lub art. 355 § 2 popełnione w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, albo dopuścił się czynu określonego w § 1 w okresie obowiązywania zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych orzeczonego w związku ze skazaniem za przestępstwo. Również w 2010 r. zmieniono brzmienie § 2, dodając znamię „strefa

² Ustawa z dnia 14 kwietnia 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny (Dz.U. 2000, nr 48, poz. 548).

³ § 3 art. 178a został uchylony przez art. 1 pkt 17 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 2005, nr 163, poz. 1363) 26 września 2005 r.

⁴ Art. 178a § 4 dodany przez art. 1 pkt 9 ustawy z dnia 12 lutego 2010 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz ustawy – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2010, nr 40, poz. 227) 1 lipca 2010 r.

ruchu” – wskazując tym samym kolejne z możliwych miejsc popełnienia tego przestępstwa⁵. Ostatecznie przepis określający prowadzenie pojazdu innego niż mechaniczny przez osoby znajdujące się w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego uchylono w 2013 r. Po nowelizacji taki czyn w wyniku dokonanej kontrawencjonalizacji stanowi wykroczenie opisane w art. 87§ 1a Kodeksu wykroczeń⁶.

Zgodnie z aktualnym stanem prawnym w ramach art. 178a zostały opisane dwa typy czynów zabronionych. Artykuł 178a § 1 k.k. określa typ zasadniczy, natomiast co do charakteru czynu zabronionego opisanego w § 4 art. 178a k.k. brak jest jednomyślności wśród przedstawicieli nauki. Bez wątplenia zajęcie jednolitego stanowiska utrudnia redakcja tego przepisu. W tej kwestii reprezentowane są trzy stanowiska. Typ ten uznawany jest za przestępstwo kwalifikowane⁷ albo za zawierający okoliczności będące podstawą zastosowania nadzwyczajnego obostrzenia kary⁸. Z kolei pogląd kompromisowy zaprezentował Sąd Najwyższy⁹. W jego ocenie art. 178a § 4 k.k. „cehuje niejednorodny charakter normatywny: pierwsza jego część wyraża instytucję nadzwyczajnego obostrzenia kary, polegającą na specyficznej recydywie w zakresie przestępstw komunikacyjnych. Surowsza odpowiedzialność karna przewidziana w tym przepisie dla sprawcy prowadzącego pojazd mechaniczny w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego uzasadniona jest wcześniejszym prawomocnym skazaniem tego sprawcy za przestępstwo z art. 178 § 1 k.k. albo za przestępstwo z art. 173, 174, 177 lub 355 § 2 k.k. popełnione w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego, a więc okolicznością poprzedzającą popełnienie czynu zabronionego. Zupełnie odmienny charakter ma druga część art. 178a § 4 k.k. (...) W tej części art. 178a § 4 k.k. niewątpliwie określa typ czynu zabronionego, bowiem okoliczności w nim wskazane związane są ściśle z oceną społecznej szkodliwości czynu sprawcy, który prowadząc pojazd mechaniczny w stanie nietrzeźwości lub odurzenia, nie tylko narusza podstawowe zasady bezpieczeństwa w komunikacji,

⁵ Art. 178a § 2 zmieniony przez art. 6 pkt 1 ustawy z dnia 22 lipca 2010 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2010, nr 152, poz. 1018) 4 września 2010 r.

⁶ Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz.U. 2021, poz. 281 ze zm.), dalej: k.w.

⁷ Por. M. Budyn-Kulig [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2019, s. 569; A. Golonka, „Bat na pijanych kierowców”, czyli o założeniach projektu ustawy o zmianie ustawy – kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2014, nr 4, s. 81–82; R. Hałas [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Warszawa 2019, s. 976; R.A. Stefański, *Ustawowe zaostrenie represji za przestępstwa komunikacyjne*, „Prokuratura i Prawo” 2010, nr 7–8.

⁸ Por. J. Piórkowska-Flieger [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2016, s. 487; G. Bogdan [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. II: *Komentarz do art. 117–211a*, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2017, s. 515.

⁹ Por. postanowienie SN z dnia 19 stycznia 2012 r., sygn. I KZP 22/11, OSNKW 2012, nr 1, poz. 6.

ale ponadto, nie wykonując wcześniej orzeczonego zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych, okazuje lekceważenie dla wyroków sądowych, naruszając tym samym autorytet wymiaru sprawiedliwości”. Pogląd ten ma także zwolenników wśród przedstawicieli nauki¹⁰. Występowanie rozbieżności w zakresie wykładni art. 178a § 4 k.k. jest oczywiście wynikiem nie do końca przemyślanej konstrukcji tego przepisu, nasuwającej wątpliwości interpretacyjne.

O wprowadzeniu tego rodzaju przestępstw do katalogu czynów zabronionych w k.k., jak już wskazano, zdecydowała znaczna liczba kierowców, którzy będąc pod wpływem alkoholu, nie rezygnowali z jazdy głównie samochodami, powodując wypadki komunikacyjne kończące się wielokrotnie tragicznie dla innych uczestników ruchu. W ten sposób ustawodawca starał się poszerzyć zakres ochrony dóbr prawnych w postaci bezpieczeństwa w komunikacji jako głównego przedmiotu ochrony, a także życia, zdrowia oraz mienia osób biorących udział w ruchu komunikacyjnym¹¹. Jeżeli mówimy o sprawcy przedmiotowego przestępstwa, to należy wskazać, że może być nim każdy. Zatem czyn ten zaliczyć należy do grupy przestępstw powszechnych. Stanowisko to, co prawda dominujące, nie jest jedynym. Niektórzy zaliczają te przestępstwa do grupy indywidualnych ze względu na konieczność znajdowania się sprawcy w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego¹². Pogląd ten należy odrzucić. Wystąpienie stanu, o którym mowa w tym przepisie, nie jest żadną szczególną cechą czy właściwością podmiotu, która mogłaby zdecydować o uznaniu tego przestępstwa za indywidualne¹³. Jest to stan, który może wystąpić u każdego.

Zachowanie sprawcy analizowanego przestępstwa sprowadza się do czynności polegającej na prowadzeniu pojazdu mechanicznego. Należy przyjąć, że w praktyce znamię to odnosi się do wszystkich przypadków, kiedy dochodzi do podjęcia czynności, które wprawiają z ustaloną prędkością w ruch i utrzymują w tym ruchu pojazd mechaniczny zmierzający w kierunku ustalonym przez kierującego. Przestępstwo to jest dokonane w momencie uruchomienia pojazdu i podjęcia jazdy¹⁴. Zatem nie można uznać za prowadzenie pojazdu przypadku samego siedzenia za kierownicą np. samochodu, nawet jeżeli dojdzie do uruchomienia silnika¹⁵. Można

¹⁰ Por. T. Rozowski [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2014, s. 377–378; D. Mieczkowska, *Glosa do postanowienia SN z dnia 19.01.2012 roku*, „Ius Novum” 2013, nr 3, s. 275; M. Małecki, *Charakter prawny art. 178a § 4 k.k.*, „Paragraf na Drodze” 2011, nr 8, s. 34.

¹¹ Inaczej: D. Szeleszczuk [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. I: *Komentarz – art. 117–221*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2017, s. 473.

¹² Por. T. Rozowski [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2014, s. 374.

¹³ Por. G. Bogdan [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. II: *Komentarz do art. 117–211a*, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2017, s. 513.

¹⁴ Por. wyrok SO w Kielcach z dnia 10 grudnia 2013 r., sygn. IX Ka 1523/13, Lex nr 1717640.

¹⁵ J. Kochanowski, *Przestępstwa i wykroczenia drogowe. Komentarz*, Warszawa 1991, s. 214.

bowiem wyobrazić sobie sytuację, że osoba wsiada i uruchamia silnik po to, aby się ogrzać. Jak słusznie zauważa A. Marek, przedmiotowe przestępstwo należy do grupy formalnych, którego istotę realizuje wprowadzenie w ruch pojazdu, a nie tylko przebywanie w nim czy uruchomienie silnika¹⁶. W podanym przykładzie zamiar sprawy nie obejmował prowadzenia pojazdu.

Sytuacja ulegnie zmianie, jeżeli osobie będącej przykładowo w stanie nietrzeźwości, która wsiada do samochodu i uruchamia silnik, wykazemy, że miała zamiar wprowadzić w ruch dany pojazd (odjechać z danego miejsca). Wówczas w grę niewątpliwie wchodzić będzie odpowiedzialność za usiłowanie popełnienia omawianego przestępstwa. Natomiast przypadki, kiedy dochodzi tylko do włączenia silnika samochodu bez zamiaru wprowadzenia w ruch samochodu (prowadzenia samochodu), będą raczej sporadyczne. Z realizacją czynności sprawczej w postaci prowadzenia pojazdu mechanicznego nie będziemy mieć do czynienia w przypadku prowadzenia motocykla obok siebie lub pchania go przy użyciu siły mięśni. Pogląd ten, mocno ugruntowany w nauce, podzielany jest również w orzecznictwie. Jeszcze pod rządami Kodeksu karnego z 1969 r. Sąd Najwyższy przyjął stanowisko uznające takie zachowanie jako tożsame z sytuacją pieszego¹⁷. Za pieszego w świetle art. 2 ust. 18 Prawa o ruchu drogowym uważa się też osobę prowadzącą, ciągnącą lub pchającą rower, motorower, motocykl, hulajnogę elektryczną¹⁸. W doktrynie i orzecznictwie przyjmuje się jednak, iż do realizacji tego znamienia dochodzi także wówczas, kiedy osoba kieruje holowanym pojazdem mechanicznym¹⁹. Należy przyjąć, że będzie to prowadzenie pojazdu pod warunkiem, że uruchomienia silnika nie traktujemy jako warunek konieczny „prowadzenia pojazdu”²⁰. Zaistnienie zachowania polegającego na prowadzeniu pojazdu będzie miało miejsce również wówczas, gdy sprawca prowadzi pojazd z wyłączonym lub niezapalonym silnikiem np. przy zjeździe po pochyłej drodze²¹. „Za pojazdy mechaniczne należy uznać pojazdy zaopatrzone w poruszający je silnik (pojazdy samochodowe, maszyny rolnicze, motocykle, lokomotywy kolejowe, samoloty, helikoptery, statki wodne i inne), jak również pojazdy szynowe zasilane z trakcji elektrycznej (tramwaje, trolejbusy). Jeżeli chodzi o inne – niemechaniczne – pojazdy, to będą nimi w szczególności zaprzęgi konne,

¹⁶ A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 424.

¹⁷ Por. wyrok SN z dnia 11 marca 1971 r., sygn. N 9/71, OSNKW 1971, nr 6, poz. 95.

¹⁸ Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. 2021, poz. 450 ze zm.).

¹⁹ Por. wyrok SN z dnia 18 marca 2003 r., sygn. III KKN 390/01, OSNKW 2003, nr 5–6, poz. 56; G. Bogdan [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. II: *Komentarz do art. 117–211a*, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2017, s. 513. Szerzej na temat przypadków związanych z holowaniem pojazdów: D. Szeleszczuk [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. I: *Komentarz – art. 117–221*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2017, s. 475; R. Pawlik, *Odpowiedzialność osoby prowadzącej holowany pojazd*, „Prokuratura i Prawo” 2004, nr 7–8, s. 178–198.

²⁰ D. Szeleszczuk [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. I: *Komentarz – art. 117–221*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2017, s. 474.

²¹ J. Kochanowski, *Przestępstwa i wykroczenia...*, Warszawa 1991, s. 212.

rowery, a także statki żaglowe, szybowce. Ponadto nie są pojazdami mechanicznymi rowery zaopatrzone w silnik pomocniczy o pojemności skokowej nieprzekraczającej 50 cm³, które zachowują wszystkie normalne cechy charakterystyczne budowy, umożliwiające ich zwykłą eksploatację jako rowerów²².

Prowadzący pojazd mechaniczny poniesie odpowiedzialność na podstawie art. 178a § 1 lub 4 k.k. pod warunkiem, że będzie w tym czasie w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego. Przez stan nietrzeźwości w nauce rozumie się „stan organizmu po wprowadzeniu doń takiej dawki alkoholu, która zdolna jest wywołać zaburzenia funkcji bądź sensorycznych, bądź psychicznych”²³. W k.k. zawarta została definicja legalna tego pojęcia. Zgodnie z art. 115 § 16 k.k. stan nietrzeźwości zachodzi, gdy zawartość alkoholu we krwi przekracza 0,5 promila albo prowadzi do stężenia przekraczającego tę wartość lub zawartość alkoholu w 1 dm³ wydychanego powietrza przekracza 0,25 mg albo prowadzi do stężenia przekraczającego tę wartość. Przepis ten przyjmuje tylko dwa alternatywne kryteria tego stanu, tj. zawartość alkoholu we krwi oraz zawartość alkoholu w wydychanym powietrzu. Nie oznacza to jednak, że pierwsze z nich jest aktualne wyłącznie przy przeprowadzaniu badania krwi, bowiem badanie wydychanego powietrza jest jednocześnie pośrednią analizą krwi przepływającej przez pęcherzyki płucne, czyli zawartości alkoholu także we krwi²⁴.

Czuwanie nad bezpieczeństwem i porządkiem na drogach należy do zadań Policji. Obowiązek ten jest realizowany również poprzez uprawnienie do żądania poddania się przez kierującego pojazdem lub przez inną osobę, w stosunku do której zachodzi uzasadnione podejrzenie, że mogła kierować pojazdem, badaniu w celu ustalenia zawartości w organizmie alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu. Badanie w celu ustalenia zawartości w organizmie alkoholu przeprowadza się przy użyciu urządzeń elektronicznych dokonujących pomiaru stężenia alkoholu w wydychanym powietrzu. Nie przeprowadza się takiego badania, jeżeli stan osoby podlegającej badaniu uniemożliwia jego przeprowadzenie urządzeniem elektronicznym lub osoba ta odmawia poddania się takiemu badaniu. W takim przypadku ustalenie zawartości w organizmie alkoholu następuje na podstawie badania krwi. Badanie w celu ustalenia zawartości w organizmie alkoholu może być też przeprowadzone w razie braku zgody osoby podlegającej badaniu, o czym należy ją uprzedzić. Warunki oraz sposób przeprowadzania powyższych badań określają przepisy wydane na podstawie art. 47 ust. 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi²⁵.

²² Wyrok SN z dnia 25 października 2007 r., sygn. III KK 270/07, OSNwSK 2007, nr 1, poz. 2320.

²³ B. Hołyst, *Kryminologia*, Warszawa 2016, s. 445.

²⁴ Postanowienie SN z dnia 14 stycznia 2013 r., sygn. V KK 137/13, Lex nr 1396795.

²⁵ Por. art. 129 ust. 2 pkt 3 oraz art. 129i Prawa o ruchu drogowym. Warunki i sposób przeprowadzania badań określa rozporządzenie Ministra Zdrowia i Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 grudnia 2018 r. w sprawie badań na zawartość alkoholu w organizmie (Dz.U. 2018, poz. 2472).

Definicja „stanu nietrzeźwości” zawarta w art. 115 § 16 k.k. ma charakter ustawowy i żadne akty prawne niższego rzędu nie mogą określać tego pojęcia w sposób odmienny, niż to uczynił ustawodawca. Tym samym nie do zaakceptowania jest pogląd, że dopiero wskazanie urządzenia pomiarowego na wartość 0,28 mg/l alkoholu w wydychanym powietrzu pozwala na uznanie przekroczenia ustawowego progu „stanu nietrzeźwości”, skoro próg został przez ustawodawcę jednoznacznie określony zawartością przekraczającą 0,25 mg alkoholu w 1 dm³ wydychanego powietrza lub prowadzącą do stężenia tę wartość przekraczającego²⁶. Należałoby się zastanowić, czy w przypadku czynów zabronionych wskazanych w art. 178a k.k. ustalenie progu zawartości alkoholu w 1 dm³ wydychanego powietrza na przekraczającą 0,25 mg lub przekraczającą 0,5 promila alkoholu we krwi nie jest zbyt niskie. Na tę okoliczność zwracał uwagę już w 2001 r. W. Wróbel, zwłaszcza w związku z ustaleniem strony podmiotowej przestępstwa z art. 178a k.k.²⁷ Stan nietrzeźwości należy odróżnić od stanu „po użyciu alkoholu”. Termin ten zdefiniowano w art. 46 ust. 2 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi²⁸ jako stan, w którym zawartość alkoholu w organizmie człowieka wynosi lub prowadzi do: stężenia we krwi od 0,2 do 0,5 ‰ alkoholu albo obecności w wydychanym powietrzu od 0,1 mg do 0,25 mg alkoholu w 1 dm³. Okoliczność ta stanowi znamię wykroczenia określonego w art. 87 k.w., polegającego na prowadzeniu pojazdu mechanicznego przez osobę znajdującą się w stanie po użyciu alkoholu lub podobnie działającego środka. Oznacza to, że w praktyce elementem decydującym m.in. o zakwalifikowaniu czynu jako wykroczenia, np. z art. 87 § 1 k.w., albo przestępstwa z art. 178a § 1 k.k. będzie faktyczna zawartość alkoholu we krwi danego sprawcy.

Termin *stan pod wpływem środka odurzającego* nie został zdefiniowany przez ustawodawcę. W orzecznictwie sądowym przyjmuje się, że jest to stan, w którym zachodzą zakłócenia w ośrodkowym układzie nerwowym o charakterze psychomotorycznym²⁹. Kodeks karny nie zawiera również definicji pojęcia *środek odurzający*. Co do rozumienia tego terminu w nauce nie wypracowano jednolitego stanowiska. Część przedstawicieli opowiedziała się za jego wąskim ujęciem, zgodnym z rozumieniem tego terminu na gruncie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Przykładowo do środków odurzających zalicza się heroinę, kokainę, koncentraty słomy makowej, morfinę, nikomorfinę, opium oraz kodeinę³⁰. Inni z kolei są przekonani o konieczności szerszego rozumienia tego

²⁶ Por. wyrok SN z dnia 3 listopada 2010 r., sygn. V KK 165/10, Lex nr 622255.

²⁷ W. Wróbel, *Krytycznie o zaostreniu odpowiedzialności karnej za przestępstwa komunikacyjne*, „Państwo i Prawo” 2001, z. 7, s. 55.

²⁸ Dz.U. 2021, poz. 1119.

²⁹ Wyrok SN z dnia 7 lutego 2007 r., sygn. V KK 128/06, BPK 2007, nr 7, poz. 128.

³⁰ Ustawa z 29 lipca 2005 r., o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. 2020, poz. 2050 ze zm.). Por. A. Marek, *Kodeks karny...*, s.149.

pojęcia, tzn. dodatkowo uwzględniając wszelkiego rodzaju substancje pochodzenia naturalnego lub syntetycznego działające ujemnie na ośrodkowy układ nerwowy i powodujące stan odurzenia, np. substancje psychotropowe lub zamienniki środków odurzających³¹. To ostatnie stanowisko podzielił Sąd Najwyższy, który stwierdził, że pojęcie środka odurzającego w rozumieniu art. 178a k.k. obejmuje nie tylko środki odurzające wskazane w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, lecz również inne substancje pochodzenia naturalnego lub syntetycznego działające na ośrodkowy układ nerwowy, których użycie powoduje obniżenie sprawności w zakresie kierowania pojazdem³².

Należy zaznaczyć, że art. 4 pkt 26 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii został zmieniony przez art. 1 pkt 3 lit. f ustawy z dnia 20 lipca 2018 r.³³ Zmiana ta weszła w życie z 21 sierpnia 2018 r. Obecnie w świetle art. 4 pkt 26 wskazanej ustawy przez „środek odurzający” rozumie się środek odurzający – substancje: a) objęte zakresem stosowania Jednolitej Konwencji Narodów Zjednoczonych o środkach odurzających z 1961 r.³⁴ zmienionej protokołem z 1972 r.³⁵; b) wymienione w załączniku do decyzji ramowej Rady 2004/757/WSiSW z dnia 25 października 2004 r. ustanawiającej minimalne przepisy określające znamiona przestępstw i kar w dziedzinie nielegalnego handlu narkotykami, poddane środkom kontroli i sankcjom karnym takim samym jak substancje, o których mowa w lit. a; c) pochodzenia naturalnego lub syntetycznego, w formie czystej lub w formie preparatu, działające na ośrodkowy układ nerwowy, inne niż określone w lit. a i b, ale o podobnej do nich budowie chemicznej lub działaniu, stwarzające zgodnie z rekomendacją Zespołu ds. oceny ryzyka zagrożeń dla zdrowia lub życia ludzi związanych z używaniem nowych substancji psychoaktywnych, o której mowa w art. 18b ust. 1 pkt 3, takie same zagrożenia dla zdrowia publicznego lub zagrożenia społeczne jak zagrożenia stwarzane przez te substancje; d) inne niż wymienione w lit. a–c, które na podstawie przepisów ustawy obowiązujących przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej były objęte wykazem środków odurzających, określone w przepisach wydanych na podstawie art. 44f pkt 2.

Bez wątplenia znaczenia na gruncie k.k. terminu *środek odurzający* nie należy utożsamiać z jego rozumieniem w ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii. Ustawa ta, jak sama nazwa wskazuje, kładzie nacisk na przeciwdziałanie zjawisku uzależnienia od substancji chemicznych. Narkomania definiowana jest jako „stałe lub

³¹ Por. R.A. Stefański, *Prawna ocena stanów związanych z używaniem środków odurzających w ruchu drogowym*, „Prokuratura i Prawo” 1999, nr 4, s. 19–20.

³² Uchwała SN z dnia 27 lutego 2007 r., sygn. I KZP 36/06, OSNKW 2007, nr 3, poz. 21.

³³ Dz.U. 2018, poz. 1490.

³⁴ Dz.U. 1966, poz. 277.

³⁵ Dz.U. 1996, poz. 149.

okresowe używanie w celach innych niż medyczne środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych, w wyniku czego może powstać lub powstało uzależnienie od nich” (art. 4 pkt 11 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii). Zatem istotny jest tutaj element uzależnienia. Z kolei w przypadku „środków odurzających”, o których mowa na gruncie k.k., m.in. w art. 178a, ważne jest oddziaływanie danej substancji na ośrodkowy układ nerwowy, które wywołuje ograniczenia sprawności psychomotorycznej wpływające ujemnie na prowadzenie pojazdu. Zatem w tej grupie będą się mieścić także inne substancje powodujące takie zmiany. Przykładowo będą to również substancje psychotropowe, środki zastępcze lub nowe substancje psychoaktywne. Istotne jest, aby doszło do wywołania – w zakresie oddziaływania na ośrodkowy układ nerwowy, zwłaszcza zakłócenia czynności psychomotorycznych – takich samych lub zbliżonych rodzajowo skutków jak spożycie alkoholu powodujące stan nietrzeźwości³⁶. Ustawodawca w odniesieniu do środków odurzających nie wprowadził definicji polegającej na przyjęciu i odróżnieniu stanów „po użyciu” i „pod wpływem” tych środków tylko na podstawie kryterium ich stężenia w organizmie, zatem brak jest podstaw normatywnych do wprowadzenia i stosowania takiego materialnego domniemania na etapie stosowania prawa³⁷. Sąd rozpoznający konkretny przypadek o czyn polegający na prowadzeniu pojazdu w stanie znajdowania się pod wpływem lub po użyciu substancji odurzającej innej niż alkohol musi nie tylko stwierdzić istnienie takiego środka w organizmie osoby kierującej pojazdem, ale również określić, czy wpłynął on na jej zachowanie w sposób analogiczny jak w przypadku znajdowania się w stanie nietrzeźwości. Dopiero po takim ustaleniu możliwe będzie przypisanie sprawcy dodatkowego znamienia kwalifikującego w postaci znajdowania się „pod wpływem” środka odurzającego w rozumieniu art. 178a § 1 k.k.³⁸

Środki reakcji karnej na przestępstwa określone w art. 178a k.k.

Kara kryminalna to dolegliwość o charakterze osobistym, która dotyka sprawcę z powodu popełnienia przestępstwa, będąca wyrazem społecznego potępienia jego czynu³⁹. W ramach sankcji karnych, które mogą być wymierzone wobec sprawcy przestępstw, o których mowa w art. 178a k.k., ustawodawca przewidział możliwość orzeczenia odpowiednio kary grzywny, ograniczenia wolności albo

³⁶ Uchwała SN z dnia 27 lutego 2007 r., sygn. I KZP 36/06, OSNKW 2007, nr 3, poz. 21. Wykaz tych środków został zawarty w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 17 sierpnia 2018 r. w sprawie wykazu substancji psychotropowych, środków odurzających oraz nowych substancji psychoaktywnych (Dz.U. 2021, poz. 406 ze zm.).

³⁷ Uzasadnienie wyroku SN z dnia 4 października 2013 r., sygn. IV KK 136/13, Lex nr 1379930.

³⁸ Wyrok SN z dnia 4 października 2013 r., sygn. IV KK 136/13, Lex nr 1379930.

³⁹ M. Cieślak, *Polskie prawo karne. Zarys systemowego ujęcia*, Warszawa 1994, s. 433.

pozbawienia wolności do lat 2 (art. 178a § 1 k.k.) oraz kary pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 (art. 178a § 4 k.k.). Tak ukształtowana sankcja karna nie budzi zastrzeżeń. W przypadku czynu zabronionego określonego w art. 178a § 1 k.k. ustawodawca posłużył się sankcją alternatywną pozwalającą na wybór w ramach sędziowskiego wymiaru kary jednej ze wskazanych kar. Przyjęcie w odniesieniu do czynu z art. 178a § 4 k.k. możliwości orzeczenia tylko kary pozbawienia wolności jest jak najbardziej zasadne, zważywszy na wagę i charakter opisanych tam zachowań. Nie należy zapominać o możliwości, jaką daje art. 37a k.k., tj. orzeczeniu zamiast kary pozbawienia wolności grzywny lub ograniczenia wolności, jeżeli ustawa przewiduje zagrożenie karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 8 lat. Oczywiście należy pamiętać o konieczności spełnienia pozostałych przesłanek dodanych przez ustawodawcę w wyniku ostatniej nowelizacji tego przepisu, która weszła w życie 24 czerwca 2020 r.⁴⁰ Jednak korzystanie z tego przepisu w przypadku chociażby zaistnienia „recydywy komunikacyjnej” o której traktuje art. 178a § 4 k.k., może budzić duże zastrzeżenia, ponieważ chodzi o sprawcę, który już raz nie dał posłuchu zakazowi prowadzenia pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości. Oznacza to, że zastosowanie wobec niego karnoprawnych sankcji ustalonych przez sąd nie przyniosło spodziewanych efektów w zakresie prewencji indywidualnej.

Wobec sprawców tych czynów sąd może zastosować warunkowe umorzenie postępowania (art. 66 k.k.), jednak w praktyce środek ten jest bardzo rzadko stosowany wobec sprawców przestępstw określonych w art. 178a § 4 k.k. Przepisy k.k. pozwalają również na skorzystaniu w odniesieniu do tej grupy sprawców z dobrodziejstwa warunkowego zawieszenia wykonania kary (art. 69 k.k.) z zastrzeżeniem ograniczenia tej możliwości do szczególnie uzasadnionych przypadków, jeżeli chodzi o sprawców przestępstw określonych w art. 178a § 4 k.k. Ustawodawca nie sprecyzował, co należy rozumieć przez „szczególnie uzasadnione przypadki”, o których mowa w art. 69 § 4 k.k., pozostawiając to ocenie sądu orzekającego. W tym zakresie nie można rozstrzygać w oderwaniu od okoliczności czynu przypisanego oskarżonemu oraz od uprzedniego skazania oskarżonego⁴¹.

Oczywiście nie można zapominać o możliwości orzeczenia niektórych środków karnych. Środki karne zgodnie z założeniem twórców aktualnie obowiązującego k.k. mogą stanowić racjonalną alternatywę dla kar, a zwłaszcza dla kary pozbawienia wolności⁴². Ustawodawca daje temu wyraz m.in. w art. 59 k.k., z którego wynika, że sąd może odstąpić od wymierzenia kary, jeżeli orzeka jednocześnie środek karny, przepadek lub środek kompensacyjny, a cele kary zo-

⁴⁰ Art. 37a został zmieniony przez art. 38 pkt 1 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. (Dz.U. 2020, poz. 1086).

⁴¹ Wyrok SO w Kielcach z dnia 21 listopada 2013 r., sygn. IX Ka 1423/13, Lex nr 17620.

⁴² Uzasadnienie rządowego projektu nowego kodeksu karnego w: *Nowe kodeksy karne – z 1997 r. z uzasadnieniami*, Warszawa 1998, s. 135.

staną w ten sposób spełnione. Warunkiem jest, aby przestępstwo było zagrożone karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 3 lat albo karą łagodniejszego rodzaju i społeczna szkodliwość czynu nie była znaczna.

Wśród środków karnych, które mogą być zastosowane, na plan pierwszy wysuwa się przewidziany w art. 39 pkt 3 k.k. zakaz prowadzenia pojazdów. Środek ten jest orzekany obligatoryjnie na okres 3–15 lat przy popełnieniu przestępstwa z art. 178a § 1 k.k., natomiast dożywotnio przy popełnieniu przestępstwa z art. 178a § 4 k.k. Zakazu nie orzeka się, jeżeli zachodzi wyjątkowy wypadek uzasadniony szczególnymi okolicznościami (art. 42 § 3). W przypadku orzeczenia zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych dożywotnio organ administracji ma obowiązek cofnięcia uprawnień do kierowania pojazdami w orzeczonym przez sąd karny zakresie oraz nie może wydać tych uprawnień w okresie obowiązywania zakazu⁴³. Orzeczony dożywotnio zakaz sąd może uznać za wykonany, jeżeli skazany przestrzegał porządku prawnego i nie zachodzi obawa ponownego popełnienia przestępstwa podobnego do tego, za które orzeczono środek karny, a środek karny był w stosunku do skazanego wykonywany przynajmniej przez 15 lat (art. 84 § 2a k.k.). Sąd ma możliwość fakultatywnego orzeczenia zakazu prowadzenia pojazdów na podstawie art. 67 § 3 k.k. w związku z warunkowym umorzeniem postępowania. Wówczas orzekany jest w wymiarze od roku do 2 lat (art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 43 § 1 k.k.). Jak słusznie wskazuje się w orzecznictwie, przepis art. 67 § 3 k.k. jest w zakresie orzekania środka karnego zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych przepisem szczególnym w stosunku do art. 42 § 2 k.k. i wyłącza jego stosowanie przy warunkowym umorzeniu postępowania⁴⁴.

Obligatoryjnie orzekany jest również środek karny w postaci świadczenia pieniężnego na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej na podstawie art. 43a § 2 k.k.: w razie skazania sprawcy za przestępstwo określone w art. 178a § 1 – w wysokości co najmniej 5 tys. zł, w razie skazania sprawcy za przestępstwo określone w art. 178a § 4 – w wysokości co najmniej 10 tys. zł; w obydwu przypadkach do wysokości 60 tys. zł (art. 43a § 1 k.k.).

Sąd może orzec również podanie wyroku do publicznej wiadomości w określony sposób, jeżeli uzna to za celowe, w szczególności ze względu na społeczne oddziaływanie skazania, o ile nie narusza to interesu pokrzywdzonego (art. 43b k.k.).

Skala zjawiska

Prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego należy obecnie do grupy przestępstw, o których słyszymy praktycznie każdego dnia. Zachowania tego rodzaju zdarzają się bardzo

⁴³ Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 9 maja 2017 r., sygn. II SA/OI 1321/16, Lex nr 2294008.

⁴⁴ Wyrok SN z dnia 6 lutego 2014 r., sygn. III KK 481/13, Lex nr 1427427.

często. W 2020 r. uczestnicy ruchu będący pod działaniem alkoholu (w stanie nietrzeźwości oraz po użyciu alkoholu) spowodowali 2015 wypadków (8,6% ogółu), w których zginęło 271 osób (10,9%), a rannych zostało 2167 osób (8,2%). Najliczniejszą grupę sprawców wypadków stanowili kierujący pojazdami. Z ich winy doszło do 1656 wypadków, w których zginęło 216 osób, a rannych zostało 1847 osób. W odniesieniu do ogólnej liczby wypadków spowodowanych przez kierujących kierujący pod działaniem alkoholu stanowili 7,9%⁴⁵. Najczęściej sprawcy przestępstwa z art. 178a k.k. znajdują się w stanie nietrzeźwości. Alkohol jest substancją psychoaktywną bardzo silnie oddziaływującą na organizm ludzki. Przede wszystkim prowadzi do spowolnienia działania układu nerwowego, w wyniku czego osoba będąca pod wpływem alkoholu traci zdolność prawidłowej percepcji bodźców wysyłanych zarówno przez sam organizm, jak i tych, które docierają z zewnątrz⁴⁶. Wśród symptomów zachowania kierowcy, który może być pod wpływem alkoholu, wymienia się m.in. zatrzymywanie się bez powodu, raptowne ruszanie, hamowanie, powolne reagowanie na sytuacje na drodze, jazdę bez świateł, brak używania kierunkowskazów, nadmierne pobudzenie, wymachiwanie rękoma. W tabeli 1 przedstawiono dane Komendy Głównej Policji odnośnie do prowadzenia pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości. Warto przypomnieć, że do 2001 r. zachowanie polegające na prowadzeniu pojazdu w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego nie było przestępstwem, w związku z tym nie zostało uwzględnione w statystyce przestępczości. Z kolei spadek od 2014 r. liczby postępowań i przestępstw z art. 178a k.k. związany jest z uchYLENIEM art. 178a § 2 k.k.

Tabela 1. Prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości w Polsce w latach 2001–2020

Rok	Przestępstwa stwierdzone	Przestępstwa wykryte	% wykrycia
1	2	3	4
2020	52 907	52 861	99,9
2019	56 207	56 158	99,9
2018	51 499	51 464	99,8
2017	55 170	55 089	99,8
2016	60 443	60 333	99,8
2015	64 336	64 192	99,8
2014	73 920	73 787	99,8
2013	128 064	127 908	99,9

⁴⁵ Wzrost liczby pijanych kierowców i statystyki, <https://www.prawodrogowe.pl/informacje/statystyka/wzrost-liczby-pijanych-kierowcow-i-statystyki> (25.08.2012); uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw (druk nr 1504), <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=1504> (25.08.2021).

⁴⁶ Nietrzeźwość kierowców, <https://www.parpa.pl/index.php/zagrozenia-zycia-publicznego/nietrzezwoosc-kierowcow> (3.01.2021).

1	2	3	4
2012	141 863	141 958	100,0
2011	150 763	150 806	100,0
2010	142 144	142 183	100,0
2009	151 762	151 808	100,0
2008	150 074	150 101	100,0
2007	150 382	150 435	100,0
2006	180 955	181 012	100,0
2005	178 571	178 597	100,0
2004	158 543	158 533	100,0
2003	150 901	150 882	100,0
2002	144 412	144 375	100,0
2001	120 113	120 042	99,9
2000	brak danych	brak danych	brak danych
1999	brak danych	brak danych	brak danych

Źródło: opracowano na podstawie ogólnopolskich statystyk policyjnych⁴⁷.

Podsumowanie

Nietrudno zauważyć, że zachowania polegające na prowadzeniu pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środków odurzających występują często. W 2019 r. ich liczba wzrosła, natomiast w 2020 r. można było zaobserwować spadek. Biorąc jednak pod uwagę ogłoszony w Polsce 20 marca 2020 r. stan epidemii (pandemii COVID-19) i związane z tym czasowe obostrzenia, m.in. w zakresie przemieszczania się, liczbę prawie 53 tys. stwierdzonych przypadków prowadzenia pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środka odurzającego należy uznać za znaczącą. Niepokojąca jest zwłaszcza powrotność do tego przestępstwa. Osoby, wobec których orzeczone zostały zakaz prowadzenia pojazdów, zwłaszcza dożywotnio, bardzo często czują się bezkarne, mimo że narażają się na odpowiedzialność na podstawie art. 244 k.k. Pojawia się pytanie, jak przeciwdziałać tego rodzaju ujemnym zjawiskom społecznym.

Wśród przedstawianych rozwiązań wymienia się przede wszystkim potrzebę zaostrzenia sankcji karnych za czyny zabronione godzące w bezpieczeństwo w komunikacji, w tym przestępstwa z art. 178a k.k. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na propozycje rządu m.in. w zakresie zwiększenia sankcji karnych za niektóre wykroczenia drogowe z rozdz. XI k.w. 5 sierpnia 2021 r. został wniesiony do Sejmu rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ruchu dro-

⁴⁷ Prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości, <http://statystyka.policja.pl/st/przestepstwa-ogolem/przestepstwa-drogowe/prowadzenie-pojazdu-w-s/122332,Prowadzenie-pojazdu-w-stanie-nietrzezwosci.html> (25.08.2021).

gowym oraz niektórych innych ustaw, w którym proponuje się podwyższenie wysokości górnej granicy zagrożenia karą grzywny z kwoty 5000 zł do kwoty 30 000 zł w przypadku wykroczeń drogowych (art. 3 pkt 1b projektu ustawy). Podwyższenie górnej granicy kary grzywny aż o sześć razy wydaje się być zbyt restrykcyjne, ale zdaniem projektodawców, „umożliwi efektywną realizację procesu karania kierowców za wykroczenia w trybie wykroczeniowym”⁴⁸. Warto w tym miejscu przytoczyć słowa M. Cieślaka, który podkreślał, że z karą jest podobnie jak z lekarstwem – przekroczenie właściwej miary zamiast skutku dodatkiego może przynieść odwrotny⁴⁹. Pamiętajmy, że ukarany ma ponieść karę współmierną do stopnia winy i szkodliwości jego czynu. Oczywiście czyny naruszające art. 178a k.k. są wysoce naganne. Przepisy aktualnie obowiązującego k.k., jak wskazano powyżej, dają sądowi możliwość orzekania kar za te przestępstwa z uwzględnieniem celu sprawiedliwościowego kary. Pamiętać jednak musimy także o tym, że kara ma być dolegliwością o charakterze osobistym. Ciężar jej orzeczenia nie może być przerzucany na inne osoby, zwłaszcza jeżeli mówimy o karze grzywny. Również w tym przypadku przepisy k.k., głównie art. 33 § 3, pozwalają na ustalenie wysokości stawki dziennej grzywny w taki sposób, aby nie dochodziło do pokrzywdzenia bliskich skazanego, a tym samym aby kara grzywny nie traciła charakteru dolegliwości osobistej.

Jeżeli natomiast chodzi o skuteczność wykrycia sprawców, jak wskazują przedstawione dane Komendy Głównej Policji, utrzymywana jest ona na bardzo dobrym poziomie. Przeciwdziałanie tego rodzaju przestępczości w mojej ocenie wiąże się z koniecznością podjęcia kroków w celu rozwiązania problem, jakim jest zwiększająca się liczba osób uzależnionych od alkoholu oraz środków odurzających. Według Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w drugiej połowie lat 80. statystyczny Polak wypijał ok. 7 litrów czystego alkoholu (przeliczenie na alkohol 100%) rocznie. W 2018 r. już 9,55 litra. Według Światowej Organizacji Zdrowia w 2020 r. w Polsce spożycie alkoholu miało sięgnąć 12,5 litra. Jeszcze w latach 2019–2020 3 mln Polaków codziennie kupowały przed pójściem do pracy tzw. małpki, czyli butelki alkoholu o pojemności 100 lub 200 ml. Rocznie sprzedawano aż miliard takich buteleczek⁵⁰. Obecnie ich sprzedaż spadła ze względu na wzrost ceny alkoholu w opakowaniach poniżej 300 ml (tzw. podatek od małpek). Nie doprowadziło to jednak do zmniejszenia spożycia alkoholu. W 2021 r. rzeczywiście Polacy z „małpek” zaczęli rezygnować, natomiast wzrosła sprzedaż alkoholu w opakowaniach półli-

⁴⁸ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw (druk nr 1504), <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=1504> (25.08.2021).

⁴⁹ M. Cieślak, *Polskie prawo...*, s. 433.

⁵⁰ *Polacy piją na potęgę. Pobili rekord z czasów PRL*, <https://wiadomosci.dziennik.pl/wydarzenia/artykuly/601185.polacy-picie-alkohol-rekord-prl.html> (19.11.2019).

trowych⁵¹. Osób uzależnionych od alkoholu jest 800 tys., natomiast grupa pijących szkodliwie lub ryzykownie jest szacowana na 2,0–2,5 mln⁵². Dopóki ów rosnący problem społeczny nie zostanie rozwiązany, liczba popełnianych przestępstw, o których mowa w art. 178a k.k., będzie wzrastać, nawet jeżeli nastąpi drastyczne zaostrenie karnoprawnych konsekwencji ich popełniania.

Bibliografia

- Bogdan G. [w:] *Kodeks karny. Część szczególna, t. II: Komentarz do art. 117–211a*, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2017.
- Budyn-Kulig M. [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. M. Mozgawa, Warszawa 2019.
- Cieślak M., *Polskie prawo karne. Zarys systemowego ujęcia*, Warszawa 1994.
- Golonka A., „Bat na pijanych kierowców”, czyli o założeniach projektu ustawy o zmianie ustawy – kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2014, nr 4.
- Hałas R. [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Warszawa 2019.
- Hołyst B., *Kryminologia*, Warszawa 2016.
- Kochanowski J., *Przestępstwa i wykroczenia drogowe. Komentarz*, Warszawa 1991.
- Małecki M., *Charakter prawny art. 178a § 4 k.k.*, „Paragraf na Drodze” 2011, nr 8.
- Marek A., *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2010.
- Mieczkowska G., *Glosa do postanowienia SN z dnia 19.01.2012 roku*, „Ius Novum” 2013, nr 3.
- Nietrzeźwość kierowców*, <https://www.parpa.pl/index.php/zagrozenia-zycia-publicznego/nietrzezowosc-kierowcow> (3.01.2020).
- Nowy podatek zniechęcił do picia... małych ilości. Teraz małpka ma pół litra*, <https://www.money.pl/podatki/nowy-podatek-zniechecil-do-picia-malych-ilosci-teraz-malpka-ma-pol-litra-6612636076473312a.html> (27.08.2020).
- Pawlik R., *Odpowiedzialność osoby prowadzącej holowany pojazd*, „Prokuratura i Prawo” 2004, nr 7–8.
- Piórkowska-Flieger J. [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. T. Bojarski, Warszawa 2016.
- Polacy piją na potęgę. Pobili rekord z czasów PRL*, <https://wiadomosci.dziennik.pl/wydarzenia/artykuly/601185,polacy-picie-alkohol-rekord-prl.html> (27.06.2019).
- Prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości*, <http://statystyka.policja.pl/st/przestepstwa-ogolem/przestepstwa-drogowe/prowadzenie-pojazdu-w-s/122332,Prowadzenie-pojazdu-w-stanie-nietrzezowosci.html> (25.08.2021).
- Prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości*, <http://statystyka.policja.pl/st/przestepstwa-ogolem/przestepstwa-drogowe/prowadzenie-pojazdu-w-s/122332,Prowadzenie-pojazdu-w-stanie-nietrzezowosci.html> (3.01.2020).
- Rozowski T. [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2014.
- Stefański R.A., *Prawna ocena stanów związanych z używaniem środków odurzających w ruchu drogowym*, „Prokuratura i Prawo” 1999, nr 4.
- Stefański R.A., *Ustawowe zaostrenie represji za przestępstwa komunikacyjne*, „Prokuratura i Prawo” 2010, nr 7–8.

⁵¹ *Nowy podatek zniechęcił do picia... małych ilości. Teraz małpka ma pół litra*, <https://www.money.pl/podatki/nowy-podatek-zniechecil-do-picia-malych-ilosci-teraz-malpka-ma-pol-litra-6612636076473312a.html> (27.08.2021).

⁵² *Uzależnienie od alkoholu*, <https://www.lundbeck.com/pl/dla-lekarzy/informacje-dla-lekarzy/nota-prawna/uzalenie-od-alkoholu> (3.01.2020).

- Szeleszczuk D. [w:] *Kodeks karny. Część szczególna*, t. I: *Komentarz – art. 117–221*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2017.
- Uzasadnienie rządowego projektu nowego kodeksu karnego [w:] *Nowe kodeksy karne – z 1997 roku z uzasadnieniami*, Warszawa 1998.
- Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw (druk nr 1504), <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/druk.xsp?nr=1504> (25.08.2021).
- Uzależnienie od alkoholu*, <https://www.lundbeck.com/pl/dla-lekarzy/informacje-dla-lekarzy/nota-prawna/uzalenie-od-alkoholu> (3.01.2020).
- Wróbel W., *Krytycznie o zaostrzeniu odpowiedzialności karnej za przestępstwa komunikacyjne*, „Państwo i Prawo” 2001, z. 7.
- Wzrost liczby pijanych kierowców i statystyki*, <https://www.prawodrogowe.pl/informacje/statystyka/wzrost-liczby-pijanych-kierowcow-i-statystyki> (25.08.2021).

Streszczenie

Zagrożenie bezpieczeństwa w komunikacji wiąże się z występowaniem różnego rodzaju negatywnych zjawisk. Wśród nich można wymienić przypadki prowadzenia pojazdu mechanicznego przez osobę w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środków odurzających. Ze względu na wzrastającą liczbę tego rodzaju działań polski ustawodawca w 2000 r. spenalizował wskazane zachowanie w grupie przestępstw przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji. Celem opracowania jest przedstawienie ogólnej charakterystyki przestępstwa określonego w art. 178a k.k., z uwzględnieniem środków reakcji karnej, jakie mogą być orzekane wobec jego sprawców, jak również skali występowania w Polsce tego rodzaju przestępczości. Dodatkowo starano się wskazać, jak przeciwdziałać tego rodzaju negatywnym zjawiskom społecznym. Opracowanie oparto głównie na metodzie dogmatycznej. Zawiera ono odwołania do materiału normatywnego, poglądów doktryny, judykatury oraz danych statystycznych. W rezultacie rozważań stwierdzono, że sam opis czynu zabronionego zawarty w art. 178a k.k. nie budzi zastrzeżeń z wyjątkiem § 4. Sankcje karne przewidziane za te przestępstwa pozwalają na orzekanie kar adekwatnych do wagi popełnionego czynu i nie należy ich zaostrzać. Mimo dużej represyjności zwłaszcza orzekanego obowiązkowo środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów liczba popełnianych przestępstw, o których mowa w art. 178a k.k., nie maleje. Artykuł zamyka podsumowanie, z którego wynika podstawowy wniosek: zasadniczy wpływ na skalę występowania w Polsce przestępstwa z art. 178a k.k. ma narastający w naszym kraju problem społeczny, jakim jest rosnąca liczba osób regularnie nadużywających alkoholu.

Słowa kluczowe: prawo karne, Kodeks karny, bezpieczeństwo w komunikacji, stan nietrzeźwości

DRIVING A VEHICLE BY A PERSON IN AN INEBRIATED CONDITION OR UNDER THE INFLUENCE OF DRUGS – REMARKS ABOUT THE CRIME FROM THE ARTICLE 178a OF THE PENAL CODE

Summary

The security threat in public transport relates to the occurrence of different types of negative phenomena. Among them, instances of driving vehicles by a person in an inebriated condition or under the influence of drugs can be mentioned. Because of the increasing number of such acts, the

Polish legislator penalised the indicated behaviour as an offence against the safety in the public transport in 2000. The main aim of the foregoing coverage is to present the general characteristics of the crime specified in Art. 178a of the Penal Code, having regard to certain punitive measures, which can be handed down to its perpetrators, as well as the scale of the phenomenon in Poland. Additionally, efforts have been made to indicate, how to counteract such negative deeds. The coverage is generally based on the dogmatic method. It contains references to the normative material, legal doctrine, judicature and statistical data. As the result of the consideration, it has been stated that the description of the penalised act in the Art. 178a of the Penal Code does not give rise to concerns, except for § 4 of this article. The stipulated criminal sanctions for these crimes enable to adjudicate as a part of the judicial punishment, which is equal to the gravity of the offence committed, hence should not be tightened up. In spite of the huge repressiveness especially of the mandatorily adjudicated punitive measure, which results in a driving ban, the amount of committed crimes mentioned in the Art. 178a of the Penal Code does not decrease. The paper concludes with final remarks, from which a basic deduction arises: the cumulative social issue of increasing number of people abusing alcohol regularly, has a fundamental impact on the scale of the crime from the Art. 178a of the Penal Code in Poland.

Keywords: criminal law, Penal Code, security in the public transport, inebriated condition